

Abstract

Unknown Stories of King Rama VI

Anake Nawigamune

The author raises attention to certain accounts relating to King Rama VI which are not known or have not yet been reported in clear evidence. He makes remarks on whether King Rama VI had ever recorded his own voice; whether King Rama VI's voice had ever been recorded on a gramophone or on a record; why we could not find even a single sight of King Rama VI in a movie film; and finally whether King Rama VI was not very enthusiastic in taking photographs since there were very few photographs taken by him comparing to those by King Rama V. Rare drawings of King Rama VI's own sketches are also attached.

เรื่องไม่รู้เกี่ยวกับ ร. 6

เอนก นาวิกมูล*

ความรู้เกี่ยวกับเรื่องพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวของผู้เขียนว่าที่จริงแล้วก็ได้มีมากสักเท่าไร อาจจะเป็นเพราะมีวสันตใจเรื่องในแผ่นดินก่อนหน้านั้นมากกว่า หรืออีกประการหนึ่งแต่เห็นว่ามีท่านผู้ทรงคุณวุฒิขีดเขียนเรื่องราวของพระองค์ท่านมากแล้วจึงปล่อยปละละเลยไปบ้าง ข้อหลังนี้ก็อาจเป็นไปได้เหมือนกัน เรื่องที่จะเขียนต่อไปนี่จึงเป็นเพียงข้อสังเกตเล็ก ๆ น้อย บางประการเท่าที่พอนึกออกมากกว่า ขอให้ท่านผู้อ่านถือเสียว่าเป็นการพูดคุยตามข่าวปรักรษาเสียก็แล้วกัน

เมื่อสมัยรัชกาลที่ 6 นั้น การบันทึกเสียงต่าง ๆ ก็มีเป็นที่แพร่หลายแล้วไม่น้อย บรรดาเพลงไทย เครื่องสาย บัปผาทย มโหรี แตรวง ละครร้อง เพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่องเหล่านี้ล้วนแต่ได้รับการบันทึกเสียงแล้วทั้งสิ้น และหลายอย่างมีบันทึกมาแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เสียด้วยซ้ำไป ทีแรกโทมัส อาลวา เอดิสัน ประดิษฐ์กระบอกเสียงขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2420 พอให้หลังมาไม่นานกระบอกเสียงก็ได้เข้ามาถึงเมืองไทย เจ้านายขุนนาง เศรษฐีที่มีทรัพย์มากยังได้เคยซื้อมาไขเล่นอยู่พักหนึ่ง ครั้นพอถึง พ.ศ. 2430 เอมิล เบอรัลเนออร์ ชาวอเมริกัน ประดิษฐ์แผ่นเสียงขึ้นแทนกระบอกเสียง (กระบอกเสียงประกอบด้วยตัวเครื่องโซลาน และกระบอกเคลือบขึงสำหรับบันทึกเสียง และไขให้เสียงเปล่งออกมา) จานเสียงพร้อมเครื่องเล่นก็ตกเข้ามาถึงเมืองไทยอีก มีศิลปินได้ไปอัดเสียงลงแผ่นให้บริษัททำ

ออกขายเป็นจำนวนมาก แต่เราท่านเคยนึกสงสัยบ้างหรือไม่ว่าในชั้นกษัตริย์ท่านจะเคยบันทึกเสียงไว้บ้างไหมหนอ ?

ผู้เขียนเคยสืบเสาะค้นหากระบอกเสียง จานเสียงชิ้นสำคัญอยู่เป็นนาน หวังว่าสักวันหนึ่งคงได้ฟังพระสูตรเสียงของในหลวงรัชกาลที่ 5 ที่ 6 ที่ 7 บ้าง ถ้าได้พบแล้วจะเป็นการตื่นเต้นมากทีเดียว แต่เท่าที่สืบค้นมาก็ไม่ปรากฏแม้ร่องรอยเลยว่าจะมีโอกาสได้พบ ครั้งหนึ่งมีนักสะสมเครื่องเสียงโบราณท่านหนึ่งกล่าวว่าเขาอาจได้กระบอกเสียงซึ่งบรรจุพระสูตรเสียงรัชกาลที่ 5 มาจากเมืองนอก ฟังแล้วก็รู้สึกยินดียิ่งนัก แต่พอนานไป ไม่เห็นมีข่าว ความตื่นเต้นก็จืดจางลงไป

พระสูตรเสียงของรัชกาลที่ 6 มีบันทึกอยู่ในกระบอกเสียง จานเสียงบ้างหรือไม่ เป็นเรื่องน่าคิด และน่าค้นหา เพราะพระองค์ท่านก็เป็นศิลปิน มีความรอบรู้เชี่ยวชาญในเรื่องละครพูด เพลงการยี่งัก จะไม่ทรงเคยนึกสนุกอัดเสียงไว้ไขเล่นบ้างหรือ ผู้เขียนขอตราเอาไว้ ท่านที่ที่ได้เคยสัมผัสใกล้ชิดกับพระองค์ท่านกรุณานึกทบทวนและเฉลยไขออกมาบ้าง นี่ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง เมื่อสมัยรัชกาลที่ 6 การถ่ายภาพยนตร์ในเมืองไทยก็พอมียู่บ้างแล้ว อย่างน้อยก็มีกรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ (มีศักดิ์เป็นน้องรัชกาลที่ 5 เป็นตันสกุล ทองแถม) ทรงเป็นช่างกล้อง เคยถ่ายหนังมาแต่สมัยรัชกาลที่ 5 นำเสียดาย แต่หาฟิล์มไม่พบ

* เอนก นาวิกมูล ร.บ. ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ ฯ จำกัด

เข้าใจว่าจะถูกทำลาย หรือฟิล์มหมดอายุสูญสลายไปหมด แต่ถึงกระนั้นภาพยนตร์อันเราอาจแลเห็นรัชกาลที่ 5 ทรงเคลื่อนไหวพระอิริยาบถกับคนเราก็ได้พบแล้ว แม้จะเป็นภาพยนตร์จากสวีเดนถ่าย พ.ศ. 2450 ก็ตาม

แต่เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ทำไมบ้านนี้เราจึงหาภาพพระองค์บนแผ่นฟิล์มแม้แต่สักกรอบเดียวบ้างไม่ได้เล่า ทรงเป็นกษัตริย์ไม่สนพระทัยเรื่องภาพยนตร์หรือ? ช่างกล้องในวังหลวงไม่เคยมีใครถ่ายพระองค์ไว้บ้างเลยหรือ ผู้เขียนได้สอบถามเรื่องภาพยนตร์รัชกาลที่ 6 ไปทางหอภาพยนตร์แห่งชาติ กรมศิลปากรอยู่เนือง ๆ แต่ขณะนี้ก็ยังไม่ได้หลักฐานก้าวหน้าเรื่องพระองค์ท่านกับภาพยนตร์เลย

ยังมีวิชาอีกแขนงหนึ่งที่อยู่ใกล้เคียงกับวิชาภาพยนตร์ นั่นคือ การถ่ายรูป เป็นที่น่าสังเกตว่า รูปถ่ายเจ้านายขุนนางในสมัยรัชกาลที่ 6 นั้น หากเทียบย้อนลงไปกับสมัยรัชกาลที่ 5 ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะมีปริมาณน้อยกว่าสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นแน่ นี่ก็น่าประหลาดใจ โลกเจริญขึ้น ร้านถ่ายรูปมีมากขึ้น แต่ทำไมปริมาณรูป (เฉพาะกลุ่ม) จึงมีน้อยกว่ายุคก่อน (ชื่อนี้กะเนเอาจากสาขาศา เท่าที่ค้นคว้าเรื่องประวัติศาสตร์การถ่ายรูปเมืองไทยสมัยแรกมานานสักสิบปีแล้ว) ในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้นำทุกด้านแม้กระทั่งการถ่ายรูป ทรงรู้จักถ่ายรูปเอง ล้างเอง และมีพระปรีชาสามารถในการถ่ายรูปมาก มีรูปถ่ายฝีพระหัตถ์งาม ๆ ให้ดูเป็นประจักษ์พยานอยู่หลายรูป มีรูปถ่าย ถ่ายเมื่อกำลังทรงกล้องหลายพระอิริยาบถ แต่ภาพในหลวงรัชกาลที่ 6 ทรงกล้องนั้นมีน้อยมาก เมื่อผู้เขียนไปช่วยกันรูปกษัตริย์กับกล้องถ่ายรูป เพื่อนำไปจัดนิทรรศการในงานฉลองโบราณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2531 ที่ผ่านมา ปรากฏว่าได้พบภาพกำลังทรงกล้องเพียงภาพเดียว ส่วนภาพฝีพระหัตถ์ทรงถ่าย ก็พบเพียง 2-3 ภาพ เป็นภาพวิวสถานพระบรมรูปทรงม้า ถ่ายลงมาจากพระที่นั่งอนันตสมาคม มีคำว่า ทรงถ่าย พิมพ์

ตัวของเขาไว้เบื้องล่าง จากหลักฐานที่ประมวลมาได้นี้ จึงอาจคงเป็นข้อสังเกตว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ค่อยทรงสนพระทัยเรื่องทำนองนี้หรืออย่างไร? (สมัย ร. 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยการถ่ายภาพยนตร์มาก จึงมีผลงานด้านภาพยนตร์ให้ค้นได้หลายม้วน และดูเหมือนจะพบฟิล์มที่มีพระสุรัสวดีเป็นภาษาอังกฤษหลงเหลือมาให้ได้ยืมแล้วด้วย)

เรื่องทีกล่าวน่าทึ่ง 3 ข้อ ฟังดูแล้วเหมือนจะไม่ได้อะไรขึ้นมาเลย เพราะเป็นเรื่องของความไม่รู้ การค้นไม่พบ แต่ทำไมผู้เขียนจึงสนใจพูด นี่เป็นเพราะเห็นว่าภาพจริงเสียงจริงนั้น เป็นเครื่องชักนำให้คนสนใจได้ง่าย และเกิดความประทับใจจดจำกว่าเพียงฟังคำบอกเล่าหรืออ่านความจากหนังสือ ซึ่งประวัติบุคคลสำคัญนั้น ถ้าหากมีพร้อมทั้งภาพทั้งเสียงก็จะมีคุณสมบัติไม่น้อยเลย ถ้าเราได้ช่วยกันสืบเสาะค้นหาไม่เพียงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์องค์อื่น ๆ และบุคคลสำคัญของชาติคนอื่น ๆ คนรุ่นหลังก็คงอนุโมทนาด้วยเป็นแน่แท้

ในหลวงรัชกาลที่ 6 ทรงมีพระปรีชาสามารถด้านกรรเก็งบทกวี และบทละคร หรือแม้เขียนก้านร้อยแก้วต่าง ๆ ยังมีอีกด้านหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่าควรยกย่องพระองค์เป็นอย่างยิ่ง คือเรื่องเขียนภาพล้อ หรือการ์ตูน ซึ่งหลายคนก็อาจจะยังไม่ทราบ ผู้เขียนเองทราบบ้างแต่ก็ทราบไม่ตลอด ใครจะคงเป็นคำถามสำหรับผู้ออก

เมื่อ พ.ศ. 2525 ผู้เขียนซื้อหนังสือภาพล้อฝีพระหัตถ์ ร. 6 มาจากแผงหนังสือสนามหลวงได้ 2 เล่ม สภาพยังใหม่มาก เห็นจะยังไม่เคยผ่านการหยิบจับสักเท่าใดนัก เล่มหนึ่งมีตราว่าจิราวุธ และตัวหนังสือพิมพ์ทองว่า "ภาพฝีพระหัตถ์ชนิดภาพเส้นขาว พ.ศ. 2463"

อีกเล่มหนึ่งมีตราวชิราวุธข้างบนเหมือนกัน แต่มี
ชื่อหนังสือว่า “ภาพฝีพระหัตถ์ ชนิคภาพล้อเส้นหมึก
พ.ศ. 2461-62-63”

หนังสือเล่มแรกพอเปิดก็มีสารบาญภาพ 6 ภาพ
เลยว่าคุณพ่อ คุณแม่ คุณอา ลูกคนใหญ่ ลูกคนกลาง
ลูกคนเล็ก เล่มหลังมีภาพ 22 ภาพ เป็นภาพล้อขุนนาง
ผู้ใหญ่ในราชสำนัก เช่น พระยาอนิรุทธเทวา พระยา
นนทิสเรนทรภักดี เจ้าพระยามรราช เป็นต้น โชคดี
ที่ในสารบาญบอกไว้หมดว่ารูปใดหมายถึงใคร เพราะ
ในหลวงท่านบอกแต่ตำแหน่งหรือคำล้อ ต้องมีคนเขียน
บอกชื่อจริงไว้ให้ทราบ คนรุ่นปัจจุบันจึงจะรู้ว่าเป็นใคร

ทั้ง 2 เล่ม มี พ.ศ. ที่วาดแต่ละรูป กำกับไว้ทุก
รูป แต่น่าสังเกตว่า *พิมพ์ที่หนังสือนี้ไม่บอกว่าเป็นใคร
ปีใด มีหนังสือปกแข็งเดินทองที่พิมพ์ที่ละครพูด
และพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ หลายเล่มซึ่งไม่บอกพิมพ์
เลยนี้เป็นข้อสังเกตประการหนึ่งสำหรับคนสะสมหนังสือ
ผู้เขียนยังหาเหตุผลไม่ได้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ท่านที่มี
หนังสือคงว่าในความครอบครอง ขอได้ลองไปค้นหาหา
บางเล่มเป็นการประมวลภาพถ่ายการแสดงละครพูด นี้
จะไม่บอกพิมพ์เหมือนกัน แม้คำนำก็ไม่ค่อยมี พอเปิด*

ผ่านปกเสร็จก็มักเจอเรื่องเลยเสมอ ๆ ทำไมจึงเป็น
เช่นนั้น ?

ทั้งหมดที่เขียนมา สรุปแล้วว่าเป็นเรื่องไม่รู้ ไม่
เข้าใจ รายงานเอาไว้เป็นหลักฐานเพื่อให้รู้ว่าขณะนั้นมี
อะไรบางอย่างไม่กระจ่าง สำหรับท่านที่สนใจกันกว่า
เรื่องพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะได้ช่วย
ตรวจสอบมาให้กระจ่างต่อไป ส่วนเรื่องที่ “รู้” นั้น
ความจริงผู้เขียนก็น่าจะเขียนออกมาเหมือนกัน แต่พอ
ลองเปรียบเทียบดูก็เห็นว่า เรื่องนั้นคนนั้นเขียนแล้ว
บ้าง โดยเฉพาะผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคยใกล้ชิดเบื้องพระยุคล
บาท เช่น หมื่นอมรรัตนารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช)
ผู้เขียนหนังสือ “พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” องค์การค้าของคุรุสภา
จัดพิมพ์ ท่านผู้นี้เขียนเกร็ด และรายละเอียดต่าง ๆ
เกี่ยวกับในหลวงรัชกาลที่ 6 ไว้ดีเยี่ยม กับอีกท่านหนึ่ง
คือ ม.ล. ปิ่น มาลากุล ผู้เขียนก็คิดว่าท่านที่สนใจเรื่อง
ร. 6 คงหาหนังสือต่าง ๆ อ่านได้ไม่ยากนัก จึงเขียน
เลียงออกมาเสีย และหวังว่าวันข้างหน้าจะได้พยายามหา
ข้อมูลใหม่มาเสนอต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพสี่พระหัตถ์

ชนิด

ภาพล้อเส้นหมึก

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ. ศ. ๒๕๖๑-๖๒-๖๓

รูปมหาปริญาตย์นายก
(เจ้าพระยาบรมราช - บัณ สุขุม)

ร. พ. ล.

รูป ร.พ.ล. (กรมขุนกำแพงเพชรอรรคโยธิน)

รูปเสนาธิการของเรา
(พระยานนทีเสนาสุเรนทรภักดี)

ท่านนคราภิบาลผู้มีศุภะลักษณะ
(พระยานิรุทธเทวา - เพื่อ ฟังบุญ ณ อยุธา)

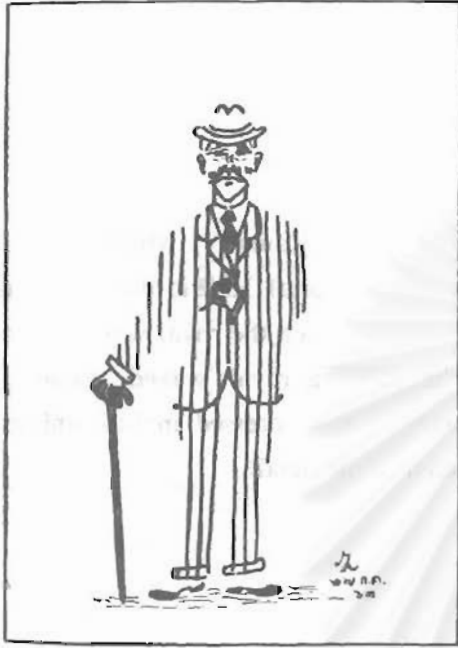
ภาพสี่พระหัตถ์

ชนิด

ภาพเส้นขาด

สถาบันส่งเสริมวิชาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๓

ภาพชื่อ "คุณพ่อ"

ภาพชื่อ "ลูกคนเล็ก"

ภาพชื่อ "คุณอา"

ภาพชื่อ "คุณแม่"